

KOLÉGIUM REKTORKY

11. 04. 2022

Správa o činnosti Slovenskej poľnohospodárskej knižnice za rok 2021

- Predkladajú: Doc. Ing. Drahoslav Lančarič, PhD., prorektor pre strategický rozvoj a prorektor pre vedu a výskum
Mgr. Beáta Bellérová, PhD., riaditeľka SIPK
- Vypracoval: Mgr. Beáta Bellérová, PhD. a kol.
- Zdôvodnenie: Správa o činnosti Slovenskej poľnohospodárskej knižnice za rok 2021
- Návrh uznesenia: Kolégium rektorky SPU v Nitre schvaľuje „Správu o činnosti Slovenskej poľnohospodárskej knižnice za rok 2021“ s pripomienkami / bez pripomienok

1. Účel a poslanie

Poslaním Slovenskej poľnohospodárskej knižnice pri SPU v Nitre je poskytovanie knižnično-informačných služieb študentom, zamestnancov SPU a verejnosti. Služby knižnice súvisiace so vzdelávacou a výskumnou činnosťou univerzity sú predovšetkým:

- o výpožičky literatúry,
- o prístup k elektronickým informačným zdrojom,
- o evidencia publikačnej, umeleckej činnosti a ohlasov, podpora publikovania, scientometrické a bibliometrické služby,
- o informačné služby (konzultačné a poradenské služby, rešerše),
- o informačné vzdelávanie.

Východiskom pre plnenie poslania je budovanie knižničného fondu – získavanie, spracovanie a ochrana publikácií v tlačenej aj elektronickej forme.

Nevyhnutnou podmienkou je kvalifikovaný personál pripravený odborne rásť a rozvíjať svoje zručnosti.

Knižnica pri plnení svojich úloh aktívne spolupracuje s jednotlivými súčasťami univerzity, s knižnično-informačnými inštitúciami doma a v zahraničí, s vedecko-výskumnými pracoviskami rezortu pôdohospodárstva. Je súčasťou knižničného systému SR, členom profesijných združení - Slovenskej asociácie knižníc a Spolku slovenských knihovníkov a knižníc, má zastúpenie vo vrcholových orgánoch oboch združení.

2. Uznesenia prijaté pri prerokúvaní správy o činnosti SIPK za rok 2020

Uznesenie 15/2021/KR – pripraviť stratégiu otvorenej vedy na SPU v Nitre.

Zodp.: riaditeľka SIPK, riaditeľ CIKT, riaditeľka VES, prorektor pre vedu a výskum

Termín: 31.5.2021

Uznesenie je splnené.

Uznesenie 16/2021/KR – rozširovať zbierky k jednotlivým študijným programom.

Zodp.: dekáni fakúlt

Termín: priebežne 2021

Uznesenie sa plní postupne. Navrhujeme ho ponechať v platnosti pretože otázku online dostupnosti vzdelávacieho obsahu v chránenom prostredí považujeme za dôležitú z pohľadu hodnotenia kvality podmienok pre štúdium.

Uznesenie 17/2021/KR – pripraviť a predložiť návrh na zakúpenie antiplagiátorského systému.

Zodp.: prof. Tkáč, prof. Šimko, riaditeľka SIPK, riaditeľ CIKT, riaditeľka Vydavateľstva

Termín: 31.5. 2021

Uznesenie je splnené.

3. Sumár roku 2021

Z dôvodu obmedzení, ktoré spôsobila pandémia COVID-19 boli limitované služby knižnice, klesla návštevnosť a výpožičky tlačených kníh. Online výpožičky sa udržali na úrovni predošlých rokov, kým plné texty prevzaté z licencovaných databáz (elektronických informačných zdrojov) narástli.

Kvôli lockdownu bola knižnica pre návštevníkov zatvorená v januári, časť februára, novembra a v decembri. Aj v tomto období sa však vydávali vopred objednané knihy a odosielali sa poštou. Časť zamestnancov z dôvodu zabezpečenia prevádzky a služieb pracovala štandardne, veľká časť formou home office. Zamestnanci, ktorých pracovná činnosť neumožňuje home office a ich prítomnosť na pracovisku nebola nevyhnutná, boli doma z titulu prekážky v práci na strane zamestnávateľa.

V letnom období (od 19. 7. do 20. 8. 2021) bola knižnica zatvorená opäť, tentoraz kvôli maľovaniu univerzálnej študovne a sťahovaniu časti fondu zo skladu, resp. reorganizácie výpožičných služieb. Maľovanie bolo potrebné tak z dôvodov hygienických, ako aj estetických. Vzhľadom na veľké náklady sa zatiaľ vymaľovala iba univerzálna študovňa, hoci by to rovnako vyžadovali vstupné priestory, kancelárie a chodby.

Ako náhradu za uvoľnenie časti skladu pre archív a registratúrne stredisko dostala knižnica finančné prostriedky na nákup interiérových regálov do študovne. Zo skladu sa tak mohlo presunúť viac ako 10 000 publikácií. Následne sa zreorganizovalo členenie fondu univerzálnej študovne a nastavil nový systém vypožičiavania. Išlo o logisticky a technicky náročnú úlohu. Celkom sa muselo presunúť 40 000 kníh a zmeniť nastavenia výpožičiek v knižnično-informačnom systéme. Na tejto úlohe sa podieľali všetci zamestnanci knižnice. Výsledkom je ďalšia racionalizácia služieb.

V oblasti evidencie publikačnej činnosti bol rok 2021 rokom mnohých zmien. Knižnično-informačný systém ARL a CREPČ sa pripravovali na zmeny v súvislosti s novou vyhláškou MŠVVaŠ SR o centrálnom registri evidencie publikačnej činnosti a centrálnom registri evidencie umeleckej činnosti 397/2020 s účinnosťou od 01.01.2021. Na všetkých týchto prípravách sa knižnica výrazne podieľala v rámci spoločných porád (na celoslovenskej úrovni), pripomienkovaním materiálov a spracovaním konkrétnych zadaní. Zmeny sú podrobnejšie popísané v časti správy venovanej evidencii publikačnej činnosti.

Komunikácia s Kanceláriou vnútorného systému zabezpečovania kvality a s fakultami v oblasti prípravy podkladov publikačných výstupov z pohľadu nových akreditačných štandardov poskytla dôležitú spätnú väzbu z hľadiska využívania databázy publikačnej činnosti. Už v roku 2020 sa začali do databázy importovať vybrané metriky (okrem IF napríklad aj kvartil JCR a SJR), rok 2021 ukázal že to bol správny krok, treba však systémovo riešiť prípadné chyby importov, resp. priebežnú aktualizáciu údajov.

Pre SPU v Nitre prináša členstvo v medzinárodnej organizácii Crossref viacero benefitov. Patrí k nim najmä možnosť pridelovať online publikáciám DOI a tiež možnosť za výhodných podmienok využívať službu Similarity Check. Sprostredkovateľom spolupráce je Slovenská poľnohospodárska knižnica. V roku 2021 sa aktivity tohto typu rozšírili o spoluprácu s Theses.cz a Odevzdej.cz, resp. s Fakultou informatiky Masarykovej univerzity v Brne, ktorá obidva systémy prevádzkuje. Knižnica sa (v spolupráci s ďalšími súčasťami univerzity) aktívne zapojila do výberu dodávateľa systému na predbežnú kontrolu originality záverečných prác, do prípravy zmluvy a implementácie systému, stala sa jeho inštitucionálnym správcom a zabezpečuje používateľskú podporu.

SIPK sa podieľa na dianí v knižničnom systéme SR. Zapojila sa do Týždňa slovenských knižníc, do prieskumu informačnej gramotnosti mládeže, jej zamestnanci participovali na národných projektoch. Prostredníctvom členstva v združeniach Slovenská asociácia knižníc a Spolok slovenských knihovníkov a knižníc pripomienkovala legislatívne materiály a ďalšie koncepčné dokumenty týkajúce sa slovenského knihovníctva.

4. Organizačná štruktúra, personálne zabezpečenie

Organizačná štruktúra je nasledovná:

Oddelenie knižničných služieb (vedúca Ing. Katarína Šimončíková)

Zodpovedá najmä za dopĺňovanie knižničného fondu, jeho sprístupňovanie používateľom (t. j. výpožičné služby, služby čítárne a študovne), medziknižničnú výpožičnú službu a výmenu publikácií.

Oddelenie knižničných fondov (vedúca Mgr. Slavomíra Jakubcová)

Zodpovedá najmä za odborné spracovanie knižničného fondu, spravuje agendu čiastkových knižníc, organizačne a administratívne zabezpečuje revíziu knižničného fondu a agendu vyradovania, zodpovedá za knižničné sklady.

Oddelenie bibliografie a evidencie publikačnej činnosti (vedúca Ing. Janette Guzmická)

Zabezpečuje agendu evidencie publikačnej činnosti a ohlasov zamestnancov SPU, najmä spracovanie záznamov o publikáciách a ohlasoch v Databáze publikačnej činnosti zamestnancov SPU v Nitre a v Centrálnom registri evidencie publikačnej činnosti, zabezpečuje komunikáciu s CVTI SR týkajúcu sa CREPČ, vykonáva bibliografické spracovanie slovacikálnej poľnohospodárskej literatúry, zodpovedá za vybrané informačné služby (tematické rešerše, citačné rešerše a prehľady publikačnej činnosti).

Mimo uvedených oddelení sú vyčlenení zamestnanci, ktorí zabezpečujú prevádzku knižnice (prevádzka systémov, administratíva a upratovanie).

V roku 2021 pokračoval pokles počtu zamestnancov – o 1 pracovné miesto (v roku 2020 o 3 pracovné miesta, v roku 2019 o dve pracovné miesta, v roku 2018 o 1. Za štyri roky tak prišlo k poklesu o jednu štvrtinu (25%).

Knižnica dokáže plniť svoje úlohy s takýmto počtom zamestnancov, chýba však akákoľvek perspektíva z pohľadu prijímania mladých, odborne zdatných zamestnancov, čo môže byť po postupnom odchode knihovníckej generácie päťdesiatnikov vážny problém. Knižnici tiež chýba možnosť modernizovať pracovné pozície s ohľadom na úlohy vyplývajúce z digitálnych foriem vedeckej komunikácie.

5. Sieťová infraštruktúra, hardvérové a softvérové zabezpečenie, knižnično-informačný systém

Vybavenie IKT v knižnici predstavujú nasledovné zariadenia: 3 servery, 14 WiFi Access Point, 42 PC a tenkých klientov, 14 notebookov, 13 tlačiarň, 7 skenerov a 2 dataprojektory. Časť zariadení využívajú návštevníci, resp. sa využívajú pre poskytovanie služieb (napr. tlačiarne na tlač žiadaní, výpožičných potvrdení, dokladov o úhrade). Veľká časť zariadení je zastaraná. Za kritický možno považovať stav serverov, resp. zariadení pre digitálny archív.

Z mimoriadnej dotácie (dofinancovania špecifik) sa v roku 2021 nakúpila výpočtová technika v sume 4 574 Eur.

Pre návštevníkov knižnice slúži 18 pracovných staníc, z toho 2 so samoobslužnou tlačou a 2 skenermi. Okrem toho sú k dispozícii dva ručné skenery.

SIPK prevádzkuje autonómny sieťový uzol v rámci SPU LAN. Prostriedky IKT sú z technologického aspektu prevádzkované na 2 platformách: Windows a Free&Open BSD. Pre zabezpečenie prevádzky knižnice a jej služieb sa v oblasti IKT vykonávajú nasledovné činnosti:

- správa sietí SIPK (LAN, WLAN), vrátane správy serverov, bezpečnostného monitoringu a zálohovania dát,
- technická správa knižnično-informačného systému ARL, vrátane exportov do ďalších systémov,
- lokálna administrácia webového sídla SIPK,
- správa vzdialeného prístupu do siete SIPK a k EIZ (služba TuKAN),
- administrácia digitálneho archívu,

Na základe dohody sa zabezpečuje administrácia a podpora používateľov všetkých pracovísk SPU dislokovaných v budove knižnice.

Knižnično-informačný systém (KIS) Advanced Rapid Library prevádzkuje knižnica formou outsourcingu. Využívajú sa moduly pre akvizíciu, katalogizáciu, správu seriálov, správu autorít, revíziu a vyradovanie, výpožičné služby, evidenciu publikačnej činnosti a webové aplikácie pre online katalóg, bibliografickú databázu, čitateľské kontá, výpožičné služby (aj MVS) a čiastkové knižnice. Súčasťou dodávky je dokumentový server, ktorý sa využíva najmä pre obálky a obsahy v online katalógu. Z KIS sa exportujú údaje do CREPČ 2 a UIS. KIS sa priebežne vyvíja a dopĺňajú sa rôzne funkcionality. V roku 2021 sa prišlo k rozsiahlym úpravám systému v súvislosti so zmenami v evidencii publikačnej činnosti v dôsledku vyhlášky 397/2020MŠVVaŠ o CREPČ a CREUČ. Zmeny ešte neboli ukončené. Predpokladá sa, že úpravy v aplikácii Výstupy EPCA budú ukončené do polovice roku 2022.

6. Hospodárenie

Pridelená dotácia	256 504* Eur
bežné výdavky ekonomická klasifikácia 610	224 646 Eur
○ špecifiká ekonomická klasifikácia 610	19 200 Eur
– špecifiká ekonomická klasifikácia 620	6 758 Eur
– špecifiká ekonomická klasifikácia 630	5 900 Eur

Mimoriadne špecifiká **80 000 Eur**

**V sume sú započítané aj odvody pridelené v rámci špecifik vo výške 6 758 Eur.*

Dotácia v štruktúre porovnateľnej s predošlými rokmi tak predstavuje sumu 249 746 Eur.

Príjmy	16 649 Eur
– poplatky za knižničné služby	8 277 Eur
– 2% z dane	4 372 Eur
– projekt FPU (na nákup literatúry)	4 000 Eur

Čerpanie dotácie **304 875 Eur**

– ekon. klasif. 610	257 042 Eur
– ekon. klasif. 620	12 511 Eur
– ekon. klasif. 630	39 096 Eur
○ z toho nákup literatúry	8 737 Eur

Čerpanie príjmy **20 272 Eur**

– poplatky za kniž. činnosti (ekon. klasif. 630)	7 670 Eur
○ z toho nákup literatúry	1 226 Eur
– projekt FPU (vrátane dočerpania projektu z roku 2020)	8 230 Eur
– 2% z dane	4 372 Eur

Financované z iných zdrojov

– ekon. klasif. 642 (odstupné, odchodné...)	14 079 Eur
– nákup literatúry (fakulty)	10 792 Eur
– regály do univerzálnej študovne	10 800 Eur

Pokles dotácie pre univerzitu a následne pre knižnicu je vážnym problémom a napriek racionalizačným opatreniam v personálnej oblasti sa ho nedarí riešiť. Knižnica takmer nemá možnosti získať iné zdroje financovania, s výnimkou projektov na nákup literatúry. Príjmy za knižničné činnosti posledné dva roky výrazne klesli z dôvodu koronakrízy. V roku 2021 bola situácia kritická, keďže pridelená dotácia nepokrývala ani mzdové náklady, o nákladoch na prevádzku ani nehovoriac. Situáciu dočasne vyriešili mimoriadne špecifiká vo výške 80 000 Eur, ktoré univerzita získala.

Mimoriadne prostriedky sa čerpali najmä na dofinancovanie miezd (spolu s odvodmi vo výške 20 560 Eur), ročný poplatok za KIS ARL (15 696 Eur), poplatok sa systém Theses (aliquotná časť za rok 2021 vo výške 1 796 Eur), poplatok za implementáciu Theses do UIS (3 600 Eur), nákup IKT pre knižnicu 4 574 Eur, vykrytie mínusov z predošlých rokov (17 670 Eur), nákup literatúry (5 000 Eur), maľovanie univerzálnej študovne (2 860 Eur) a bežnú prevádzku (poštovné, nákup materiálu a pod.)

7. Odborné činnosti

7.1. Dopĺňovanie, spracovanie a ochrana knižničného fondu

Knižnica musí dopĺňať fond systematicky a priebežne. Dialo sa tak aj v období obmedzeného poskytovania služieb. Okrem nákupu sa literatúra dopĺňa najmä prostredníctvom darov a v menšej miere výmeny. Štruktúra nákupu je nasledovná:

- študijná literatúra (5 – 10 exemplárov podľa používateľského určenia),
- vedecká a odborná literatúra podľa požiadaviek pracovísk,
- vedecká a odborná literatúra z poľnohospodárstva a príbuzných oblastí.

V roku 2021 sa mierne zvýšil bezplatný prevod z Vydavateľstva SPU a tak klesol počet nakupovaných exemplárov študijnej literatúry. Počet titulov bol nižší ako v roku 2020. Porovnanie darov a nákupu z vydavateľstva je v tabuľke 1.

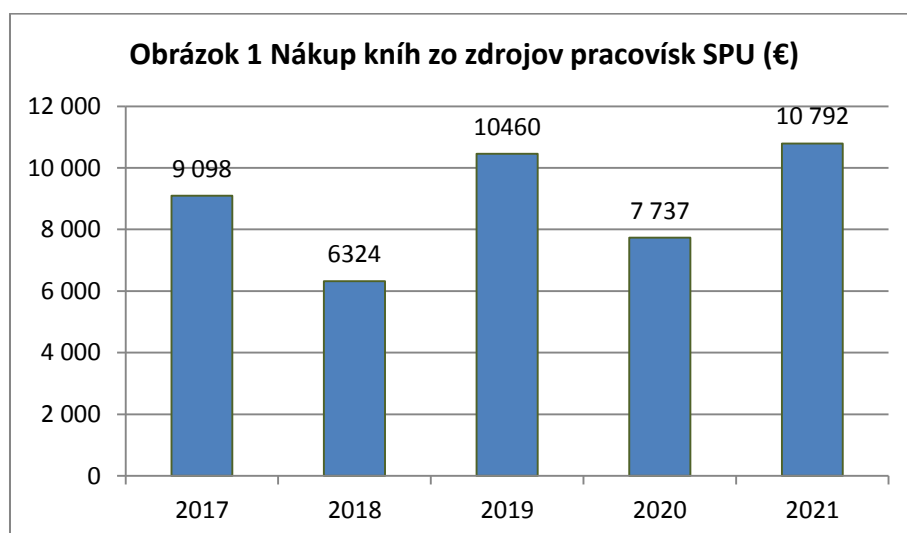
Tabuľka 1 Prírastok publikácií Vydavateľstva SPU, porovnanie rokov 2020 a 2021

	Dar						Kúpa					
	2020			2021			2020			2021		
	Tituly	Kn. j.	Suma	Tituly	Kn. j.	Suma	Tituly	Kn. j.	Suma	Tituly	Kn. j.	Suma
Učebnice	36	184	1 395	21	165	1 096	30	295	2 047	17	129	818
Skriptá	38	138	509	40	252	990	39	286	1 104	18	121	559
Ostatné	45	114	493	39	139	542	2	7	33	0	0	0,00
Spolu	119	436	2 398	100	556	2 628	71	588	3 185	35	250	1 377

Pravidlá bezplatného poskytovania kníh z Vydavateľstva SPU boli nastavené nasledovne:

- náklad 50 – 100, 5 kusov,
- náklad 101 – 150, 7 kusov,
- náklad 151 – 200, 10 kusov,
- náklad 201 – 300, 15 kusov,
- náklad nad 301, 20 kusov, pri nezmenenom vydaní 5 kusov.

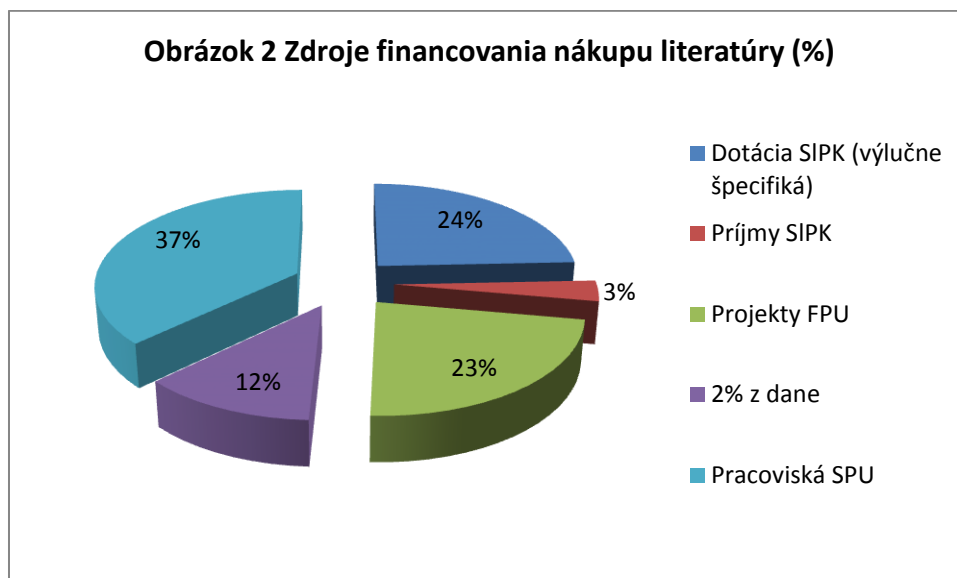
Pozitívnym javom je, že na nákupe literatúry sa veľkou mierou podieľajú pracoviská (katedry, resp. ústavy) najčastejšie prostredníctvom projektov. Ide o dlhodobý trend, ktorý dokladá obrázok 1.

V roku 2021 bol podiel pracovísk SPU na nákupe literatúry (knihy aj časopisy spolu) 37 %, čo predstavovalo 13 330 Eur, z toho 10 792 bol nákup kníh. Treba ozrejmiť, že nákup financovaný pracoviskami je určený na literatúru pre potreby pracovísk (čiastkových knižníc) a nie je určený na bežné vypožičiavanie, napriek tomu je pre knižnicu veľmi významný.

Prostriedky na nákup literatúry z 2% dane sú určené na podporu výskumu a preto sa používajú najmä na nákup literatúry pre pracoviská.

Podrobnejší prehľad o štruktúre financovania nákupu literatúry dáva obrázok 2. Celkové náklady na nákup predstavovali 35 898 Eur, čo je v porovnaní s rokom 2020 (23 458 Eur) veľmi pozitívne. Okrem už zmieneného vysokého podielu fakúlt mali významný podiel 2% z dane (4 372 Eur), projekty FPU 8 230. Nákup literatúry z príjmov knižnice (1 226 Eur) bol oproti minulým rokom nižší, kým nákup z dotačných zdrojov (vďaka mimoriadnym špecifikám) vyšší (8 737 Eur).

Prírastok do fondu knižnice predstavoval 4 718 knižničných jednotiek. Podrobnejšie ukazovatele týkajúce sa knižničného fondu a ich vývoj za 5 ročné obdobie sú v tabuľke 2. Priemerná cena knihy bola približne 20 Eur. V skutočnosti bol rozsah cien veľmi široký – od 1,87 do 199 Eur.

Tabuľka2 Prehľad vývoja niektorých ukazovateľov za 5 ročné obdobie

	2017	2018	2019	2020	2021
Knižničný fond	532 027	532 119	534 736	535 777	534 079
Celkový ročný prírastok	5 431	6 111	5 474	2 797	4 718
- z toho kúpou	1 895	2 047	1 697	1 350	1 391
Prírastok kn. j. zo SR	4 571	5 192	4 445	2 170	3 979
Prírastok kn. j. zo zahraničia	860	919	1029	627	739
Zrevidované knižničné jednotky	75 248	47 411	56 324	21 990	9 623
Vyradené knižničné jednotky	1 653	6 049	2 887	1 726	6 416
Dochádzajúce periodiká tituly/exempláre	206/295	196/277	202/293	188/270	199/246
- z toho tituly/periodiká pre katedry	60/81	57/80	61/82	56/77	46/65
Počet online sprístupňovaných periodík	16 774	22 648	10 619	10 619	10 622
Náklady na nákup literatúry v Eur	38 204	39 147	36 696	23 458	35 898

Dary reprezentujú veľkú časť prírastku. V roku 2021 bol ako dar označený prírastok 3 281 publikácií. Treba vysvetliť, že toto číslo zahŕňa záverečné práce a bezplatný prevod publikácií z Vydavateľstva SPU. Dary mimo dvoch uvedených zdrojov boli 253 publikácií.

Nákup časopisov sa zameriaval výlučne na tlačene časopisy, spravidla slovenské a české. Je to dlhodobý trend, pretože viac ako 10 000 titulov online časopisov je k dispozícii v licencovaných databázach (EIZ) a postupne narastá ponuka kvalitných vedeckých časopisov publikovaných formou Open Access.

Knihovnicke spracovanie sa riadilo medzinárodnými štandardmi, najmä AACR 2 a MARC 21. Výstupom spracovania sú katalogizačné záznamy, v roku 2021 sa katalogizovalo 2 965 publikácií. Pokračovalo sa v katalogizácii online záverečných prác. Veľká časť údajov sa importuje z UIS, súčasťou katalogizácie je vecný popis, ktorý je významný pre predmetové vyhľadávanie.

Rozsah revízie knižničného fondu (robí sa priebežne v zmysle Zákona 126/2015 Z. z. o knižniciach...) bol v roku 2021 nižší ako v predošlých rokoch (9 623) z dvoch dôvodov. Jedným bola nutnosť ukončiť hromadné vyradovanie časopisov, ktoré sa robilo v roku 2020 kvôli požiadavke uvoľniť priestory pre archív. Druhým dôvodom bol rozsiahly presun knižničného fondu zo skladu do univerzálnej študovne a následná zmena organizácie, čo si vyžiadalo zapojenie takmer celého personálu knižnice.

Zmena organizačnej štruktúry SPU má dopad na čiastkové knižnice, ktoré má SIPK zriadené na jednotlivých pracoviskách. Na knižničný fond deponovaný v čiastkových knižniciach sa vzťahujú zásady nakladania s majetkom univerzity (riadia sa vyššie uvedeným knižničným zákonom). Zmenu organizačnej štruktúry preto treba premietnuť do štruktúry čiastkových knižníc, čo sa dialo na základe komunikácie s vedúcimi ústavov. V prípade zmeny (zlúčenia katedrových knižníc, nového pracovníka zodpovedného za ČK) sa vykonávali revízie. Táto činnosť pokračuje aj v roku 2022.

Pre optimalizáciu fungovania čiastkových knižníc by bolo dobre ponechať na pracoviskách iba aktuálnu literatúru. V najbližších dvoch rokoch sa preto knižnica chce zamerať na „čistenie“ fondov čiastkových knižníc.

7.2. Využívanie služieb

Pandémiou COVID-19 boli najviac zasiahnuté výpožičné služby knižnice. Pre porovnanie údajov pred pandémiou sú pri hodnotení služieb uvádzané aj údaje za rok 2019.

Pri analýze čísiel o počte registrovaných používateľov, výpožičkách tlačených dokumentov či návštevnosti knižnice za posledné dva roky nestačí brať do úvahy iba vplyv obmedzení kvôli pandémie, ale aj vývoj počtu študentov a zamestnancov univerzity. Sú to ďalšie faktory, ktoré majú negatívny vplyv na štatistiky výpožičiek a návštevnosti. Z celkového počtu 20 662 výpožičiek sa pritom veľká časť realizovala výlučne poštou.

52 457	výpožičiek tlačených dokumentov 2019
32 367	výpožičiek tlačených dokumentov 2020
20 662	výpožičiek tlačených dokumentov 2021

Procesy registrácie a predĺženia členstva boli nastavené tak, aby sa mohli v plnej miere uskutočniť online. V roku 2021 sa v knižnici registrovalo 563 nových čitateľov (v roku 2020 527 nových čitateľov). Členstvo si predĺžilo 841 čitateľov (v roku 2020 974). Celkový počet aktívnych čitateľov zahŕňa aj takých čitateľov, ktorí už nemali platnú registráciu, ale nemali vrátené všetky výpožičky. Rok 2021 a 2020 sú porovnateľné, oproti roku 2019 nastal (pochopiteľný) pokles. Snahou knižnice bude tento negatívny trend zmeniť.

Uvítali by sme spoluprácu pedagógov, ktorí môžu najmä študentov začínajúcich ročníkov usmerňovať, aby viac pracovali s kvalitnou knižnou literatúrou.

3 154	aktívni čitatelia 2019
2 228 (73%)	aktívni čitatelia 2020
2 186 (69 %)	aktívni čitatelia 2021

Vzhľadom na okolnosti je prirodzené, že údaje o online výpožičkách nevykazujú negatívne tendencie. Ako online výpožičky, knižnica vykazuje stiahnutia dokumentov z digitálneho archívu, ktorý obsahuje veľký podiel plných textov publikácií. Tieto sú vyhľadateľné na webe, a preto ich môže využívať každý, aj mimo SPU v Nitre, bez registrácie v knižnici. Stiahnutia dokumentov online nie sú úplne adekvátne výpožičke tlačenej publikácie, ukazujú však záujem o jej služby, resp. o jej ponuku publikácií.

294 862	stiahnutí dokumentov z digitálneho archívu 2019
314 867	stiahnutí dokumentov z digitálneho archívu 2020
309 982	stiahnutí dokumentov z digitálneho archívu 2021

Celkový obraz využívania služieb knižnice môžu doplniť údaje o preberaní plných textov z licencovaných databáz (elektronických informačných zdrojov, uvedené v časti 7.4).

Ako online výpožičky sa ďalej vykazujú:

- o stiahnuté e-knihy z Flexibooks.cz,
- o stiahnuté knihy z ProQuest Ebook Central,
- o knihy študované cez Virtuálnu študovňu.

ProQuest Ebook Central je modernou službou, takmer ukážkovým príkladom, ako by mal fungovať prístup k e-knihám. Zaujímavosťou môžu byť knihy buď čítať online, alebo si ich stiahnuť ako dočasnú výpožičku na ľubovoľné zariadenia, vrátane mobilných, bez nutnosti inštalácie špecifických aplikácií. V roku 2021 si používatelia z SPU takto stiahli 1 735 e-kníf. Kníh stiahnutých z Flexibooks.cz je oveľa menej, hoci sú v češtine/slovenčine, pretože obsah ponuky nie je tematicky úplne relevantný potrebám študentov SPU.

Napriek tomu, že ponuka titulov vo virtuálnej študovni sa v roku 2021 zvýšila iba mierne, využívanie vzrástlo. Štatistiky systému zaznamenali 1 838 vstupov do systému (v roku 2020 1 392), jednotlivých používateľov bolo 688 (v roku 2020 609). Kontrolovaný prístup je nastavený na adresný rozsah siete SPU (vrátane služby vzdialeného prístupu TuKAN), obsah je možné iba čítať (v rámci toho je možné vyhľadávať, poznámkovať a pod.), nedá sa uložiť/stiahnuť.

7.3. Bibliograficko-informačné služby, evidencia publikačnej činnosti

V rámci agendy evidencie publikačnej činnosti sa okrem štandardných úloh riešili dve špecifické, obidve rozsiahle a časovo náročné.

Prvou úlohou bola oprava údajov importovaných do CREPČ 2. CVTI SR začalo v roku 2021 postupný import záznamov z CREPČ 1 do CREPČ. Údaje, vrátane retrospektívnych údajov autorov a pracovísk, bolo potrebné skontrolovať, príp. opraviť alebo formálne zjednotiť. Zamestnanci SIPK skontrolovali približne 5 000 záznamov, viac ako 3 000 si vyžadovalo úpravy. Úloha pokračuje

v roku 2022. Výsledkom bude spoločná databáza CREPČ, v ktorej budú kompletne údaje od roku 2007.

Ďalšou agendou bola príprava na implementáciu vyhlášky č. 397/2020 Z. z. Vyhláška zavádza nový systém kategorizácie, ktorý má smerovať k zjednodušeniu kategorizácie a eliminovať príliš formálne a špecifické zaraďovanie publikácií. Vyhláška z roku 2012 (resp. z rokov 2007 a 2005) mala takmer 90 kategórií. Najviac pre vedecké (34) a odborné (21) publikácie. Nová vyhláška zavádza 15 kategórií – po 3 pre vedecké, odborné, umelecké a iné výstupy, 2 pre pedagogické a 1 pre dokumenty duševného vlastníctva. Kategórie bližšie určuje typ publikácie (monografia, kapitola, článok ...). V najbližších dvoch rokoch (možno aj dlhšie) predpokladáme v databáze publikačnej činnosti zamestnancov SPU používať staré aj nové kategórie. CREPČ od roku evidovania 2022 umožní pridávať iba nové kategórie. Prípravné práce v roku 2021 sa týkali, okrem zaškoľovania zamestnancov, najmä zmien v KIS ARL, ktoré zahŕňali napríklad novú štruktúru údajov a parametrov vyhľadávania, úpravu formátov importu do CREPČ a zobrazovacích formátov. Proces ešte nie je ukončený. Pracuje sa najmä na nastavení výstupov EPCA a tiež nastavení zobrazenia nových kategórií v UIS.

Úpravy v databáze publikačnej činnosti si vyžiadali aj zmeny organizačnej štruktúry fakúlt, riešila sa kvalita (spoľahlivosť) importov scientometrických údajov do databázy a pod. Import prebieha jednorazovo k určitému termínu (metriky JCR po ročnej aktualizácii v júli, metriky SJR k tomuto termínu z dôvodu harmonizácie procesu).

SIPK je pracoviskom vykonávajúcim bibliografickú registráciu slovacikálnych publikácií z poľnohospodárstva a príbuzných oblastí. Tejto činnosti sa venuje od roku 1966. Jej výstupom je databáza Agrobibliografia, ktorá je súčasťou Bibliografickej databázy SIPK, spolu s databázou publikačnej činnosti zamestnancov SPU v Nitre. Bibliografická databáza obsahuje celkom 141 000 záznamov (v roku 2020 138 000), 64 000 (v roku 2020 62 000) patrí do databázy publikačnej činnosti.

Spolu sa v roku 2021 spracovalo 3 853 (v roku 2020 3 659) bibliografických záznamov, z toho 1997 záznamov publikačnej činnosti s rokom vykazovania 2021. K publikáciám sa pripájali ohlasy v podobe citačných záznamov. Citačné záznamy autorov z SPU s rokom ohlasu 2021 predstavovali 7 479 (v roku 2020 to bolo 5 191).

10 561	citačných záznamov spracovaných v roku 2021
8 038	podiel citačných záznamov s rokom ohlasu 2021
6 855	podiel citácií v zahr. publikáciách indexovaných WoS a Scopus
185	podiel citácií v domácich publikáciách indexovaných WoS a Scopus
3 521	podiel citácií mimo WoS a Scopus

Súčasťou agendy EPC je komunikácia s autormi a s CVTI SR, ktoré je prevádzkovateľom CREPČ. CVTI priebežne prehodnocovalo kategórie publikácií a túto skutočnosť bolo potrebné komunikovať s jednotlivými autormi aj s CVTI. Na žiadosti autorov sa do CVTI odosielali požiadavky na prednostné posúdenie monografií. Posúdením prešlo 17 monografií, z toho 9 bolo akceptovaných bez zmeny kategórie, 1 bola akceptovaná bez zmeny po odvolaní a zvyšných 7 bolo preradených do kategórie BAA/BAB, AGI, príp. boli navrhnuté na preradenie do kategórie BAA/BAB bez nároku na dotáciu alebo na úplné vymazanie. Preradenie do kategórie BAA/BAB bez nároku na dotáciu a vymazanie sa týkalo opakovaného publikovania. Tento problém sa žiaľ, vyskytuje relatívne často.

Okrem návrhov na zmeny kategórií v prípade vedeckých monografií, robí prevádzkovateľ CREPČ formálne kontroly (aj starších) publikácií a navrhuje ich preradenie priebežne.

Medzi bibliograficko-informačné služby patria rešerše – tematické, publikačné a citačné výstupy. Snahou knižnice je študentov viesť k tomu, aby si tematické rešerše robili sami. Pre publikačné a citačné výstupy pracoviská využívajú aplikáciu Výstupy EPCA, v prípade potreby robia výstupy pracovníci knižnice.

7.4. Elektronické informačné zdroje

S plnotextovými a bibliometrickými databázami (elektronickými informačnými zdrojmi) pracuje knižnica už 20 rokov. Medzi prvé patrili Web of Science, SpringerLINK a Ebsco. Ponuka sa postupne rozširovala, obmieňala a nastavil sa model konzorcionálneho, ministerstvom školstva zastrešovaného nákupu. Aj s rozmachom publikovania v režime otvoreného prístupu (open access), ktoré rozširuje bezplatnú dostupnosť kvalitného vedeckého obsahu, nestrácajú licencované EIZ na svojom význame z viacerých dôvodov. Jedným z nich je, že majú množstvo pridaných služieb umožňujúcich efektívne vyhľadávanie a dobrú orientáciu v publikovanom obsahu. Tento predpoklad potvrdzuje údaj o prevzatých plných textoch z databáz za tri roky.

170 068	prevzatých plných textov v roku 2019
165 131	prevzatých plných textov v roku 2020
192 339	prevzatých plných textov v roku 2021

V podstate každá plnotextová databáza zaznamenala v roku 2021 nárast prevzatých plných textov. Štandardne najvyššie využitie má ScienceDirect, čo je zároveň najväčšia databáza. Plnohodnotné využívanie EIZ bolo možné najmä vďaka vzdialenému prístupu (TuKAN), pretože zamestnanci a študenti mohli bez obmedzení pracovať mimo počítačovej siete univerzity.

19 577	prevzatých plných textov z Knovel
9 203	prevzatých plných textov z ProQuest Central
115 234	prevzatých plných textov zo Science Direct
28 944	prevzatých plných textov zo Springer LINK
19 378	prevzatých plných textov z Wiley

V prípade bibliometrických databáz Web of Science a Scopus prišlo k poklesu vstupov – 84 642 v roku 2021, oproti 99 208 v roku 2020, miera využitia zostáva stále veľmi vysoká.

37 005	vyhľadávaní v databáze Scopus
47 642	vyhľadávaní v databáze Web of Science

7.5. Digitálny archív a repozitár

Digitálny archív je dôležitou súčasťou knižničnej práce, pretože sa zameriava na uchovávanie a sprístupňovanie publikácií v digitálnej forme. Jeho budovanie chápeme ako analógiu k budovaniu knižničného fondu v tlačenej forme. Táto agenda si bude perspektívne vyžadovať personálne posilnenie a lepšie hardvérové zabezpečenie.

Digitálny archív obsahuje publikácie, ktoré

- môže knižnica sprístupňovať bez obmedzení,
- možno ich sprístupňovať iba v rámci počítačovej siete SPU,
- nemožno ich sprístupňovať vôbec, iba archivovať.

Linky na publikácie, ktoré možno sprístupňovať, sú súčasťou online katalógu, bibliografickej databázy, resp. databázy publikačnej činnosti .

Spolu je v digitálnom archíve približne 32 280 digitálnych objektov, z toho vo verejnej časti 27 744 objektov.

Prezentačnou vrstvou časti digitálneho archívu je Digitálna knižnica (<dl>SIPK) , kde sú sprístupňované publikácie, ktoré sa registrujú pre DOI a tiež online publikácie Vydavateľstva SPU. Hoci vydavateľstvo ich primárne sprístupňuje aj na svojej stránke, prezentácia rôznymi „kanálmi“ určite zlepšuje dostupnosť a využitie. Každá publikácia má spracovanú – z dôvodu jednotnej formálnej úpravy – podobnú webovú stránku ako pre potreby DOI. Ide o jednoduchú platformu na podporu online publikovania na SPU a súbežný priestor pre disemináciu publikačnej produkcie univerzity.

Okrem toho má knižnica možnosť využívať Content server, ktorý je súčasťou KIS ARL. Je to úložisko, ktoré umožňuje nastavenia rôzneho prístupu k obsahu. V rámci Content servera je aktuálne 5 591 digitálnych objektov (plné texty, obálky, obsahy, úvodné časti publikácií), pričom v roku 2021 bolo pridaných 921 dokumentov a stiahnutých 22 009 dokumentov. Obálky a obsahy sa dopĺňajú k záznamom v katalógu, úvodné časti publikácií v záznamom publikačnej činnosti.

V roku 2021 si dala knižnica v rámci Content servera zapojiť čítačku chráneného obsahu, ktorá umožňuje pridávať publikačnú činnosť s kontrolovaným prístupom.

8. Iné činnosti

8.1. Informačné vzdelávanie

Informačné vzdelávanie predstavujú aktivity knižnice zamerané na zlepšenie informačných zručností študentov.

Súvisia s informačnou gramotnosťou, ktorá zahŕňa najmä schopnosti:

- uvedomiť si potrebu informácií,
- identifikovať potrebné zdroje informácií a efektívne v nich vyhľadávať,
- kriticky hodnotiť informácie
- používať informácie eticky a formálne správne.

Tieto okruhy tém sú zapracované do ponuky knižnice pre študentov v rámci prípravy na písanie záverečných prác, pričom systematicky spolupracuje s takmer všetkými fakultami. Spolupráca s FEŠRR, FAPZ a FBP formou dvoch prednášok pre malé skupiny študentov, s FEM a FZKI formou

jednorazového podujatia pre celé ročníky. V roku 2021 prebiehali výlučne online. Témou, ktorá rezonuje, je plagiátorstvo a práca s výsledkom kontroly originality (protokoly).

Treba oceniť záujem zo strany fakúlt o zapracovanie tém informačného vzdelávania, pretože informačná gramotnosť jednoznačne podporuje kvalitu vysokoškolského štúdia a je dôležitá pre osobný a profesionálny rozvoj jednotlivca vo vedomostnej spoločnosti.

SIPK sa v októbri 2021 zapojila do prieskumu informačnej gramotnosti mládeže, ktorý pripravila Slovenská asociácia knižníc. Ako respondenti boli oslovení aj študenti SPU. V odpovediach tých, ktorí sa zúčastnili prednášok zabezpečovaných knižnicou výrazne prevažovalo kladné hodnotenie ich obsahu.

8.2. Agenda DOI a služby Similarity Check (iThenticate)

Služba registrácie obsahu v rámci členstva SPU v Nitre v registračnej agentúre Crossref a pridelovanie DOI (Digital Object Identifier) pokrýva obsah vybranej skupiny vedeckých časopisov, odborných/vedeckých a vzdelávacích publikácií. Pri koordinácii a administráciu systému knižnica spolupracuje s Vydavateľstvom SPU a jednotlivými autormi. Základnou podmienkou registrácie je garancia recenzného konania. Pre pridelovanie DOI je potrebné spracovávať tzv. landing pages. Landing page (vstupná stránka) je webová stránka, ktorá poskytuje ďalšie informácie niekomu, kto klikol na odkaz DOI, aby mu potvrdila, že digitálny objekt existuje a je korektne prístupný. Niekedy sa DOI prideluje na úrovni knihy ako celku, inokedy na úrovni článkov/kapitol.

Ako riadny člen registračnej agentúry Crossref má SPU v Nitre možnosť používať službu kontroly originality v podobe antiplagiátorského nástroja iThenticate. Administráciu a používateľskú podporu zabezpečuje tiež SIPK. Okrem redakcií vedeckých časopisov službu využívajú vydavateľstvo a študijné oddelenia niektorých fakúlt pre kontrolu dizertačných prác v anglickom jazyku. Služba má aktuálne 24 používateľov z SPU. V rámci používateľskej podpory je záujem najmä o pomoc pri interpretácii protokolov kontrol.

312	registrovaných DOI
740	dokumentov kontrolovaných v iThenticate

8.3. Theses.cz, Odevzdej.cz

Na základe rozhodnutia vedenia SPU zakúpiť a sprevádzkovať antiplagiátorský systém, ktorý by slúžil na kontrolu prác študentov v priebehu semestra (seminárne práce a pod.) a finálnych verzií záverečných prác pred ich odoslaním do CRZP sa realizoval prieskum ponuky produktov a analýza potrieb. Na základe výsledkov prieskumu a analýzy bol oslovený dodávateľ riešení Theses.cz a Odevzdej.cz – Masarykova univerzita v Brne. Keďže bolo prijaté rozhodnutie, že systém Theses bude integrovaný do prostredia UIS, v spolupráci s CIKT SPU bola zadaná požiadavka pre dodávateľa UIS (IS4U). Do korpusu systému Theses.cz sa z UIS importovalo viac ako 25 000 záverečných prác študentov SPU. Boli spracované krátke informačné materiály a pripravené dve online podujatia k problematike plagiátorstva – pre pedagógov a pre študentov.

8.4. Open Access

V roku 2021 bola prijatá Stratégia otvorenej vedy na SPU v Nitre. Téma otvorenej vedy by si na úrovni univerzity vyžadovala viac propagácie. SIPK aktívne participuje na podpore a rozvoji otvoreného prístupu tak na úrovni SPU, ako aj na národnej úrovni prostredníctvom spolupráce na pôde Pracovnej skupiny pre otvorený prístup CVTI SR v Bratislave. SIPK prostredníctvom lektorskej činnosti niektorých svojich zamestnancov zapojila do realizácie akreditovaného vzdelávacieho programu MŠ SR „Zavádzanie otvoreného prístupu do praxe“ v gescii CVTI SR.

V rámci už popísaných aktivít knižnica poskytuje platformu pre podporu online publikovania ako aj podporu vedeckého publikovania na úrovni konzultácií k formálnym rámcom, štandardom, vyhľadávaniu časopisov pre potreby publikovania a pod. Na požiadanie spolupracuje s redakciami vedeckých časopisov v súvislosti s procesmi hodnotenia zo strany rôznych databáz, vrátane DOAJ (Directory of Open Access Journals). Spolupráca sa týka najmä spracovania politík otvoreného prístupu, vrátane licencií Creative Commons. Na základe spomínaných aktivít môžeme konštatovať, že problematika otvoreného prístupu, resp. otvorenej vedy ako celku, si žiada lepšiu informovanosť, resp. systematickú informačnú podporu a najmä implementáciu stratégie otvorenej vedy na SPU. Otázky vedeckého publikovania a otvorenej vedy by mali mať systémové rámce riešenia a definované kompetencie.

Správa čerpala údaje a informácie zo správ o činnosti jednotlivých oddelení a úsekov knižnice. Ich autorkami boli: Ing. Katarína Šimončíková, Mgr. Slavomíra Jakubcová, PhDr. Ľubica Jamborová, PhD., Ing. Janette Guzmická, Mgr. Rastislav Mucha

9. Návrh opatrení

Nadalej financovať prevádzku knižnično-informačného systému z centrálnych zdrojov univerzity

Venovať pozornosť napĺňaniu Stratégie otvorenej vedy na SPU. Posilniť aktivity na jej propagáciu.

Rozširovať zbierky k jednotlivým študijným programom vo virtuálnej študovni.